

Studieadministrativ avdeling

Referanse

2017/12164-INGHA

Dato

23.11.2017

Hørings svar fra Det humanistiske fakultet - Endring i universitets- og høyskoleloven oppfølging av Kvalitetsmeldingen mv.

Vi viser til høringsbrev datert 18.10.17 og høringsnotat fra Kunnskapsdepartementet.

Det humanistiske fakultet har innspill til høringsnotatets følgende punkter:

1. Eksamen

Krav om sensorveiledning til alle eksamener

Ved HF har spørsmålet om sensorveiledninger vært drøftet i fagmiljø og fakultetets studiestyre ved flere anledninger. Ved HF arrangeres det årlig opp mot 1000 eksamener. Høsten 2016 ble det gitt karakterer på 418 emner, og våren 2017 ble det gitt karakterer på 455 emner. Enkelte fagmiljø benytter sensorveiledninger, men ikke alle. Generelt har det vært motstand mot at det skal være et krav om sensorveiledninger på *alle* eksamener. Fakultetet har laget en svært enkel mal for sensorveiledning til bruk på instituttene, men vi innser at det vil kreve en stor innsats og medføre en stor kostnad å skulle utvikle og vedlikeholde sensorveiledninger på alle eksamener, og fakultetet har foreløpig gått ut med anbefaling, men har ennå ikke fulgt opp et absolutt krav om sensorveiledning for alle emner.

Diskusjonen om sensorveiledning har gjerne gått parallelt med spørsmål om antall sensorer. Dette er også en økonomisk diskusjon, hvor vi har fagmiljø som har anledning til å benytte to sensorer, og andre fagmiljø som ikke har det samme økonomiske handlingsrommet og kun benytter én. Vi kan se at sensorveiledninger kan være nyttig for ferske sensorer uten stor erfaring, når det kun benyttes en sensor, ved klagesensur og for studenter. Men nytten av sensorveiledninger vil avhenge av hvor detaljert de er formulert, og med en stor emneportefølje er det som nevnt over ikke realistisk at fagmiljøene kan utarbeide og vedlikeholde detaljerte og relevante sensorveiledninger for alle våre emner. Vi har en rekke emner med få studenter, og vi mener at godt formulert læringsutbytte vil være en vel så god informasjon om hva som forventes av kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse som en sensorveiledning. Det vil videre være fagmiljøene som må formulere sensorveiledningene, og enkelte, særlig fagmiljø med få ansatte, erfarer allerede så stor

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

arbeidsbyrde at fakultetet finner det vanskelig å pålegge dem en ytterligere oppgave som vi ikke klart ser nytten av.

Muntlig eller skriftlig begrunnelse for karakter

Vi støtter ikke forslaget om at utdanningsinstitusjonen skal bestemme om begrunnelse for karakter skal gis muntlig eller skriftlig. HF mener at dette bør være sensors valg. Det er utfordrende å skaffe sensorer til alle våre eksamener, og vi kan risikere at potensielle sensorer vil vegre seg for å ta på seg sensoroppdrag dersom de også forventes å gi skriftlige begrunnelser. I små fagmiljø er det heller ikke så mange fagpersoner som er aktuelle som sensorer.

Vesentlig karakteravvik

HF støtter ikke fullt ut departementets vurdering av at store karakteravvik ikke er forårsaket av ordningen med blind sensur, men at ordningen med blind sensur avdekker et underliggende problem. Vi ser ikke bort fra at innføring av blind sensur, hvor klagekommisjonen ikke får vite opprinnelig karakter og klagers kommentarer, spiller en rolle for vesentlig karakteravvik ved klagesensur.

Klagekommisjonen behandler bare et utvalg oppgaver, kanskje oppgaver som lå på vippen mellom to karakterer, og klagekommisjonen som for øvrig alltid består av to sensorer, leser ikke alle de innleverte oppgavene på emnet. De oppgavene klagekommisjonen leser fremstår derfor isolert uten kontekst og blir også lest av to, mens HF har flere kommisjoner hvor det bare er en sensor, jf. økonomiske forhold som nevnt over.

Ved intern sensur ved HF er det gjerne emneansvarlig som har utarbeidet sensorveiledning og som er intern sensor. Trolig kan sensorveiledninger være et godt hjelpemiddel for å sikre at de samme prinsipper og kriterier ligger til grunn ved begge vurderinger, men sensorveiledninger alene, eventuelt sammen med kontrollrutiner, vil ikke utelukke at det kan forekomme karakteravvik på to karakterer eller mer. HF mener at vi må akseptere at ulike sensorer, til tross for sensorveiledninger, leser og vurderer samme oppgave ulikt, uten at vi derved finner det ukomplisert at det forekommer karakteravvik på to karakterer eller mer.

Departementet foreslår at utdanningsinstitusjonen skal vurdere om det siste sensurvedtaket skal omgjøres hvis karakteren ved ny sensur endres med to eller flere karakterer, uavhengig av om karakteren har endret seg til det bedre eller det dårligere. Vi støtter departementets forslag om at det bør være opp til den enkelte institusjon å finne gode ordninger der det er så stort sprik i karakter at det må vurderes om et sensurvedtak må omgjøres og at all dokumentasjon skal være tilgjengelig ved vurderingen. Trolig er forslaget om nye fagpersoner å foretrekke. Vi bør imidlertid påregne klage også på eventuelle tredje sensurvedtak som igjen vil kreve ressurser.

Vennlig hilsen

Jørgen Magnus Sejersted
dekan

Ranveig Lote
seksjonssjef

Kopi

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

Senter for kvinne- og kjønnsforskning

Institutt for filosofi og førstesemesterstudier

Institutt for fremmedspråk

Studieadministrativ avdeling

Referanse

2017/12164-JOSP

Dato

09.11.2017

Hørings svar fra Det juridiske fakultet: Endring i universitets- og høyskoleloven oppfølging av Kvalitetsmeldingen mv.

Viser til høringsbrev datter 26. september 2017 med vedlagt høringsnotat.

1. Sammenfatning

1. Det juridiske fakultet i Bergen finner **ikke** å kunne støtte
 - a. forslaget om sensorveiledning ved alle eksamener slik det foreligger
 - b. forslaget om tiltak ved vesentlig karakteravvik slik det foreligger
2. Vi vil framheve behovet for en avklaring av virkeområdet for bestemmelsen i § 3-9 nr. 5 om ny muntlig eksamen ved endret karakter på skriftlig eksamen.
3. For øvrige forslag viser vi til separate merknader i notatet.

2. Opptakskrav - § 3-6 (pkt. 2 i høringsnotatet)

Fakultetet slutter seg til forslaget.

3. Sensorveiledning til alle eksamener - § 3-9 nr. 2 og § 5-3 nr. 3 (pkt. 1.2 i høringsnotatet)

Fakultetet finner ikke å kunne slutte seg til forslaget.

Det juridiske fakultet har vært kjent med at dette har vært en tanke eller plan en tid, jf. pkt. 1 i UHRs Veiledende retningslinjer for sensur, men vi har håpet i det lengste at det skulle være tilstrekkelig med en slik tilråding.

Vårt prinsipale standpunkt er at sensorveiledning bør forbli en tilråding. Subsidiært vil vi anbefale en nyansert modell, og viser til drøftelsen under her.

Først vil vi bemerke at departementet bør avklare hvilke forventninger som stilles til lovpålagte sensorveiledninger. Dersom vi tenker oss en minimumsløsning der det i hovedsak vises til læringsmål og karakterbeskrivelse, vil det neppe representere noen verdi. Dersom vi tenker oss et annet ytterpunkt, der «alle mulige» tenkelige variasjoner over oppgavens tema gjennomgås og beskrives opp mot karakterskalaen og inn i en helhetlig vurdering, vil oppgaven ikke være overkommelig. Det gjelder særlig i lys av at de fleste læresteder har et høyt antall eksamener. Vi ser for oss en løsning

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Det juridiske fakultet
Telefon 55589500
post@jurfa.uib.no

Postadresse
Postboks 7806
5020 Bergen

Besøksadresse
Dragefjellet, M.
Lagabøtespl. 1
Bergen

Saksbehandler
Johanne Spjelkavik
55589517

der kravet til innhold og utforming nyanseres avhengig av om det for eksempel er en eller flere kommisjoner ved ordinær sensur. Videre vil det være behov for andre modeller for typiske «drøftingsoppgaver» enn for de mer «fasitpregete» oppgavene som kan forekomme i de tekniske og naturvitenskapelige fagområdene.

Slik vil forstå det, er forslaget primært begrunnet med en antakelse om at sensorveiledninger vil redusere avvikene i klagesensur. I andre sammenhenger har det kommet fram at man tenker seg at det også vil redusere behovet for begrunnelse av sensurvedtak – eller i alle fall forenkle begrunnelsen. Det har også vært antydning at treffende sensorveiledninger vil redusere tilbøyeligheten til å klage på sensuren. Vår skepsis knyttes til alle disse punktene. Samtidig har vi stor forståelse for de kvalitetsbetraktningene som ligger bak forslaget og slutter oss uten videre til dem.

Det juridiske fakultet i Bergen har lang og omfattende praksis med å nytte sensorveiledninger til alle større eksamener (i praksis alle ordinære eksamener i alle obligatoriske emner). Vi ser likevel karakteravvik på to trinn og mer. Videre har vi svært stor etterspørsel etter begrunnelse og vi har svært stor sensurklagefølelse.

For vårt vedkommende vil en slik nyordning innebære en betydelig økning av ressursbruken, uten at det gir noen utsikt til gevinst: For alle emner hos oss om har mer enn én kommisjon til ordinær sensur har vi *alltid* sensorveiledninger, jf. lokalt reglement. Dette gjelder 17 obligatoriske emner og 6 spesialemer hvert år. For våre øvrige ca. 45 spesialemer har vi ingen praksis med sensorveiledning.

For spesialemnene har vi til nå bare hatt ett med regelmessig sensorveiledning, men fra V17 innførte vi en lokal regel som sier at alle emner med mer enn én kommisjon skal ha veiledning – det vil i praksis si at 6 spesialemer skal ha veiledning.

Vi har sett på sensurklagestatistikken for spesialemer de fem siste årene, for å belyste hvilken størrelsesorden vi snakker om her:

Semester	Antall spesialemer med klager	Antall klager	Herav klager med sensorveiledning	Klager med sensorveiledning etter fakultetets nye ordning	«Gevinst» med forslaget ¹
V17	11	31	14	21	10
H16	15	79	25	57	12
V16	8	21	8	15	6
H15	11	64	26	48	16
V15	12	19	1	11	8
H14	15	52	12	37	15
V14	6	11	5	9	2
H13	10	31	3	21	10
V13	12	21	3	14	7
H12	13	30	3	19	11

Det er altså en liten andel av våre spesialemer som har klager og mange av dem vil bli fanget opp av «tokommisjonsregelen» som vi har innført nå – «fakultetets nye ordning» i tabellen over. For alle andre – og det er lagt de fleste – vil kostnadene med å kreve sensorveiledning ikke motsvares av noen form for kvalitetsgevinst.

¹ Det antall klager som ville blitt behandlet med sensorveiledning etter lovforslaget, og uten sensorveiledning i vår någjeldende ordning.

Vi har ca. 50 spesiallemner, seks av dem «kvalifiserer» pr i dag til å ha sensorveiledning etter «fakultetets nye ordning». For de ca. 44 andre vil lovforslaget innebære en endring, som altså kommer rundt 10 studenter til gode hvert semester. Vi godskriver/lønner 9 timer for å forfatte en sensorveiledning – det vil si at hvert semester vil vi måtte bruke $44 \cdot 9$ timer = 396 timer til en oppgave med høyst diskutabelt formål. For et år blir det tale om 792 timer – noe som er godt over ett undervisningsårsverk. Undervisningstimer er en ytterst knapp ressurs på vårt fakultet, og vi anser at vi har svært mange andre oppgaver til disse timene, som gir langt bedre uttelling i «kvalitetsregnskapet» enn å skrive sensorveiledninger for et svært lite antall studenter.

Hvis vi i stedet tenker oss at vi lønner eksterne lærere for å skrive sensorveiledningen, vil det etter våre honorarsatser koste 2812,50 pr stykk – det blir samlet 247 500 for de 44 «nye» sensorveiledningene hvert år. Heller ikke dette synes å stå i rimelig forhold til det man kan tenkes å oppnå. Vi anser dessuten at sensorveiledningen ikke bør skrives av andre enn den emneansvarlige og viser til universitets- og høyskoleloven § 1-5 nr. 5 og nr. 3. At en ekstern sensor skal ha det avgjørende ordet med hensyn til hvilke prestasjoner og kvalifikasjoner som skal kreves – eventuelt som skal betegnes som «fremragende», «jevnt godt» eller «akseptabelt» - er etter vår oppfatning ikke akseptabelt. Vi viser i den forbindelse til det åpenbare i at et emne skal inngå i en sammenheng – oftest et program – som den eksterne sensoren ikke har noe ansvar for, gjerne heller ikke kjennskap til. Vi viser også til det ansvaret vi har for «å sikre at undervisning, forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid holder et høyt faglig nivå, og utøves i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige, kunstfaglige, pedagogiske og etiske prinsipper». Og vi viser til behovet for tett sammenheng mellom undervisning og prøving. En ekstern veiledningsforfatter vil ikke kunne ivareta noen av disse hensynene. Vi kan etter dette ikke overlate den endelige kvalitetskontrollen av kandidatene til eksterne aktører.

Kan vi vente med å skrive sensorveiledningene for disse små emnene til vi ser at/om det kommer klager? Det kan være vanskelig av flere grunner: et sentralt poeng med å ha dem, må være nettopp at de skal gjøres gjeldende for *all* sensuren med sikte på å samordne ordinær sensur og klagesensur. For det andre heter det i universitets- og høyskoleloven § 5-3 nr. 3: «Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, **skal disse være tilgjengelige for kandidatene etter at karakterer er fastsatt.**» [uthevet her]. Dersom vi skal ha en ordning med «skriftlige retningslinjer for bedømmelsen ved *ny sensur*» bør det klargjøres at dette ikke kommer i konflikt med denne bestemmelsen.

Vår konklusjon er at vi ikke kan se at en mulig gevinst med sensorveiledning i alle eksamener på noen måte forsvarer den ressursinnsatsen som er nødvendig. På denne bakgrunnen stiller vi oss negative til forslaget. Vi vil imidlertid støtte et forslag om at alle eksamener *med mer enn én kommisjon til ordinær sensur*, skal ha sensorveiledning. Vi vil også skyte inn at vi anbefaler en harmonisering av begrepsbruken i universitets- og høyskoleloven: I § 5-3 nr. 3 er det tale om «skriftlige retningslinjer for bedømmelsen» - i forslaget er det snakk om «sensorveiledning». Vi antar at dette er det samme, ettersom siste avsnitt i høringsnotatets pkt. 1.2.2 viser nettopp til § 5-3 nr. 3. Da bør terminologien harmoniseres. Hvis det mot formodning er noe annet, bør forskjellen klargjøres. I denne forbindelse ber vi departementet vurdere om «sensorveiledning» er en treffende betegnelse for fremtiden siden studentene også er en sentral målgruppe.

Vi anser heller ikke argumentet om mindre etterspørsel etter begrunnelse for sensurvedtaket som relevant: Vi ser det som heldig at studentene ber om begrunnelse – det ligger vesentlig større læring i en slik dialog med sensor enn det gjør i en – nødvendigvis mer generell – sensorveiledning.

Mulighetene for overgang til samtidig begrunnelse (høringsnotatets pkt. 1.4) vil dessuten nøytralisere et slikt argument.

Vi tror ikke tilgangen til sensorveiledninger vil redusere klagetilbøyeligheten. Pr i dag kan vi konstatere at emner med sensorveiledning har vesentlig høyere klagetilbøyelighet enn de uten – det er selvsagt ingen årsakssammenheng her. Vi konstaterer imidlertid at en stor del av *formelle* klager på klagesensurvedtak (til ugunst) søkes knyttet til sensorveiledningene i forsøk på å vise at sensorskjønnet ikke har vært forsvarlig. Dette underbygger etter vår oppfatning en skepsis til sensorveiledning som virkemiddel til å begrense klager.

4. Virkningen av ny sensur - § 3-9 nr. 5 (pkt. 1.3 i høringsnotatet)

Fakultetet har merknader til forslaget.

Isolert sett vil vi slutte oss til departementets forslag – det er utvilsomt riktig at virkningen av endret karaktervedtak i denne sammenheng ikke skal være avhengig av om endringen er til gunst eller ugunst.

Etter fakultetets syn reiser forslaget en del utfordringer som ikke er tatt opp. Disse er særlig knyttet utformingen av klagereglene i møte med «delkarakter»² og «sammensatt vurdering»³.

- Hvis vi har å gjøre med en *sammensatt vurdering* (til forskjell fra delkarakterer) *er det ikke mulig å vite* om «sensuren endres etter ny sensur av den skriftlige del av eksamen» - og altså om vilkåret for ny muntlig er oppfylt.
- Hvis vi har å gjøre med *delkarakterer* **Error! Bookmark not defined.** (til forskjell fra *sammensatt vurdering* **Error! Bookmark not defined.**), gir det ingen mening å holde ny muntlig eksamen: Den/de muntlige prestasjonen/-e står på egne ben og har egne endelige karakterer, uavhengig av den skriftlige prestasjonen.
- Det er altså utelukkende i tilfeller med «justerende muntlig» - der det foreligger en «offisiell» karakter på en eller flere elementer i en sammensatt vurdering, og denne karakteren kan endres med en endelig muntlig prøve – at bestemmelsen har en fornuftig anvendelse. Denne eksamens-/sensurformen representerer en hybrid – det er en sammensatt vurdering etter definisjonen over (det gis ikke delkarakter på vitnemålet), men det foreligger en offisiell «foreløpig» karakter på det skriftlige arbeidet – altså et element av delkarakterordningen. Det er ikke kjent hvor utbredt denne vurderings- og sensurformen er nå – den var typisk i jusstudiet før 2003, noe som kan forklare at det har blitt bestemmende for reguleringen i loven. Konstruksjonen med «foreløpig, offisiell karakter» som dette bygger på, har ingen støtte i FS hvor karakterene registreres, og krever en manuell «skyggeregistrering» av den karakteren som eventuelt kan justeres etter muntlig eksamen. Det er mer enn merkelig at en så vidt spesiell og antakelig svært lite praktisk innretning skal være bestemmende – og i realiteten sterkt begrensende – for nåtidens mange mulige vurderings- og sensurformer. **Det aller minste som må gjøres med bestemmelsen, er å klargjøre at den kommer til anvendelse utelukkende i tilfeller med «justerende muntlig».** Dette haster litt: Slik det er i

² Med «delkarakterer» menes en sensur der det settes selvstendige, endelige karakterer på to eller flere deler, som deretter regnes sammen maskinelt etter en definert formel til den endelige karakteren på emnet.

³ Med «sammensatt vurdering» menes en sensur der det gjøres en samlet vurdering av de enkelte elementene i eksamensprestasjonen; det kan være ett eller flere skriftlige og muntlige elementer, gjerne kombinert med mer generelle vurderinger av aktivitet og ytelse. Vi viser til kriteriene i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk – det er til sist disse som skal vurderes under eksamen, og de er mangfoldige.

dag, må man helst unngå sammensatt vurdering der både muntlige og skriftlige elementer er tellende, siden det *ikke er mulig* å oppfylle lovens krav til klagesensuren. For deleksamener framstår «ny muntlig vurdering» som et dårlig begrunnet vedheng.

5. Utestenging på grunnlag av vedtatt forelegg - § 4-9 nr. 3 (pkt. 3 i høringsnotatet)

Fakultetet har ingen merknader til forslaget.

6. Bestemmelser om behandling av personopplysninger - § 4-15, § 4-16 og § 7-8 (pkt. 4 i høringsnotatet).

Fakultetet har ingen merknader til forslaget.

7. Skriftlig eller muntlig begrunnelse - § 5-3 nr. 2 tredje punktum (pkt. 1.4 i høringsnotatet)

Fakultetet slutter seg til forslaget, med merknader.

Etter hvert vil digitale eksamens- og sensurformer legge til rette for at begrunnelse gis samtidig med sensuren, i samme plattform som eksamen. Gitt et slikt utgangspunkt, er det ikke naturlig å la sensorene velge bort en samtidig, skriftlig begrunnelse. Dette har en side mot likebehandling som må tillegges betydelig vekt.

Vi antar at skriftlig begrunnelse vil bidra til transparens og etterprøvbarehet som er godt for så vel studiekvalitet/eksamenskvalitet, som for den alminnelige «forvaltningskvaliteten». Det bidrar også til å bringe sensurvedtak bedre i overensstemmelse med forvaltningslovens ordning for saksbehandling på akkurat dette punktet.

På den annen side må vi anta at et pålegg om slik skriftlig, samtidig begrunnelse, vil virke til en forventning blant sensorene om økt honorar for sensuren. Dette skyldes ikke at det nødvendigvis er mer arbeid med den skriftlige begrunnelsen, men at det nå skal gis begrunnelse til alle kandidatene, .

Vi må også være forberedt på at sensorene må gjennom en «opplæring» med hensyn til hva en begrunnelse skal og kan inneholde.

Videre må vi vente at skriftlige begrunnelser like gjerne kan *bevirke* sensurklager og formelle klager, som *motvirke* dem.

Vi må altså vente at det er knyttet noen kostnader til å kreve skriftlig begrunnelse. Det gjelder både direkte økonomiske kostnader og administrativt merarbeid.

8. Sensurklager ved gruppeeksamen - § 5-3 nr. 4 (pkt. 1.6 i høringsnotatet)

Fakultetet har merknader til forslaget.

Vi har liten og ingen praksis for gruppeeksamener hos oss. Vi ser at ordningen med (solidarisk) gruppeeksamen gir betydelige utfordringer i møte med klageordninger og sensur, og vi slutter oss til ønsket om en felles innretning for hele sektoren.

Vi mener imidlertid at den valgte løsningen reiser en del utfordringer. I en rekke sammenhenger har Kunnskapsdepartementet og sektorens øvrige sentrale aktører uttrykt som en overordnet målsetning for sensuren at karakteren skal gi et så *riktig* uttrykk som mulig for studenten(e)s prestasjon. De siste par årenes heftige diskusjon rundt klagesensur er uttrykk for nettopp dette.

Med den foreslåtte løsningen går man åpent inn på en ordning der *samme* prestasjon skal kunne tildeles *ulike* karakterer. Karakteren kommer da til å inneholde et element av noe annet enn det faglige grunnlaget, nemlig studentens risikovilje. Dette er etter vår mening svært uheldig.

Vi ser ikke noen fullgod løsning på dette dilemmaet, men anser at en bedre løsning vil være *at klage krever enstemmighet – eventuelt flertall – i gruppen som omfattes, og at resultatet gjøres gjeldende for hele gruppen*. Ved å inngå i en gruppe, har man påtatt seg en risiko som må omfatte hele prosessen besvarelsen skal gjennom, også klagerunden. Risikoen vil her virke i to retninger: Man risikerer å ikke få klage fordi man ikke får flertall i gruppen for det – og man risikerer å «måtte» klage, fordi gruppen går inn for det. Videre risikerer man en endret karakter – i begge retninger – fordi gruppens samlede disposisjoner har lagt til rette for det.

Dersom man likevel tillater individuell klage, med individuell virkning, må det i alle fall være et minimum at der mer enn én klage inngis fra samme gruppe, må de behandles samlet, av samme klagekommisjon. Uten en slik regulering, risikerer vi i teorien at ett gruppearbeid ender med å ha hele karakterskalaen representert i sensuren – det kan ikke være i god overensstemmelse med noen del av målsetningen.

9. Vesentlig karakteravvik - § 5-3 nr. 6 (pkt. 1.5 i høringsnotatet)

Fakultetet finner ikke å kunne slutte seg til forslaget.

Vi er enig i at de karakteravvikene vi har sett etter innføringen av blind sensur, påkaller noen tiltak. Vi er også enige i at årsaken til avvikene ikke er blindsensurordningen, men at ordningen har avdekket noen underliggende mangler. Fakultetet mener også at det er påkrevd med grep der hvor karakteravvikene mellom opprinnelig sensur og klagerunden er på to karakterer eller mer. Fakultetet er enig i at når slike avvik foreligger må karakteren fastsettes med all dokumentasjon tilgjengelig. Etter forslaget skal utdanningsinstitusjonene selv fastsette hvordan vurderingen i skal gjennomføres. Fakultetet mener at loven her bør angi hvordan vurderingen skal gjennomgås, og vil her anbefale en løsning med nye fagpersoner. At sensorene fra de to første rundene skal sette seg ned vil kunne lede til fastlåste konflikter hvor det uansett er nødvendig med påfyll av nye fagpersoner for å fatte en endelig avgjørelse.

Vi har merket oss at departementet i denne omgang ikke har foretatt en helhetlig gjennomgang av reglene om eksamen og klage. Forslaget bygger imidlertid på en del forutsetninger som fordrer en avklaring av *hva som er et sensurvedtak* og hvem som er *organet* som fatter det. Utgjør sensors nedtegnelse selve vedtaket? Eller inngår fakultetets⁴ vilkårsprøving i vedtaket, slik at sensors nedtegnelse er et underliggende dokument, mens fakultetet fatter vedtaket? Disse avklaringene er helt sentrale før vi kan snakke om «omgjøring» av vedtak. Avklaringen er også av betydning i andre sammenhenger – bl.a. for vurderingen av hva som kan være «etterfølgende feil» (forvaltningsloven § 41) ved sensur og med hensyn til hvilke dokumenter som er organinterne (forvaltningsloven § 18 a) der sensur holdes tilbake.

Etter vår oppfatning bør lovforslaget unngå å bygge på ugyldighetsbetraktninger. Det er riktig at forvaltningsloven (fvl.) gir anvisning på at et klagevedtak ikke kan påklages (§ 28 tredje ledd). Men for det første klargjør fvl. § 1 at loven viker der «annet er bestemt i eller i medhold av lov». Det vil si at

⁴ I dette avsnittet brukes «fakultetet» også om institutt/institusjon – avhengig av hvem som «utsteder» den aktuelle karakteren.

universitets- og høyskoleloven kan gi anvisning på andre prosedyrer. For det andre: Hvis vi legger til grunn at det er fakultetet som fatter vedtaket (ikke sensor), vil det ikke være tale om omgjøring overhode – da er vedtaket ikke fattet før fakultetets vilkårsprøving og eventuelt annen kvalitetskontroll er gjennomført. Og fakultetet kan velge å underlegge visse klagesensurresultater en særskilt kvalitetssikring. Adgangen til dette bør imidlertid begrenses i loven, typisk til tilfeller der klageresultatet avviker to karakterer eller mer fra det opprinnelige sensurresultatet. Det vil neppe være formålstjenlig å gi institusjonene og/eller enhetene en alminnelig adgang til å overprøve ethvert sensurresultat på denne måten.

Vår anbefaling er altså

- Å fastsette i loven at det er fakultetet (instituttet/institusjonen) som fatter sensurvedtaket (ikke sensor).
- Å tydeliggjøre at sensors sensurresultat er et organinternt dokument.
- At sensors sensurresultat kan overprøves av fakultetet bare der det er tale om klagesensurresultat og bare der det avviker to karakterer eller mer fra opprinnelig sensurresultat.

Gitt disse forutsetningene, vil det ikke være behov for en konstruksjon basert på ugyldighet.

Dersom Kunnskapsdepartementet likevel ønsker å følge et spor basert på en forutsetning om at det er sensor som fatter vedtaket, blir det fortsatt spørsmål om hvordan *omgjøring* passer inn i bildet. Det er ikke den opprinnelige klagekommisjonen som eventuelt omgjør sitt eget vedtak, og reguleringen i forvaltningsloven § 35 passer ikke helt godt.

Hvis man likevel ønsker å basere seg på forvaltningsloven § 35, er det likevel ikke behov for å etablere *ugyldighet* i det opprinnelige vedtaket, ettersom § 35 første ledd bokstav b gir adgang til å «omgjøre sitt eget vedtak» dersom «underretning om vedtaket ikke er kommet fram til vedkommende og vedtaket heller ikke er offentlig kunngjort». Det vil si at forutsatt at fakultetet *ikke publiserer det avvikende klagesensurvedtaket*, er adgangen til omgjøring (dersom man altså beholder den konstruksjonen) i behold – også uten ugyldighet. (Men det er altså fortsatt problematisk om det er «sitt eget vedtak» fakultetet i tilfelle omgjør – se andre avsnitt her i pkt. 9.)

Dersom Kunnskapsdepartementet også ønsker å beholde betraktningen om ugyldighet, har vi følgende innvendinger:

En konkret vurdering av klagevedtakets gyldighet.

Vår vesentlige innvending her er at det er vanskelig eller til og med umulig å operasjonalisere sensorskjønn på en sånn måte at man kan snakke om «*ugyldighet*» i forvaltningslovens forstand. Avvik vil i mange tilfeller kunne tilskrives ulik vektlegging av besvarelsen sterkere og svakere deler. Dette er forhold som utvilsomt best håndteres i sensorveiledning, eventuelt med henvisning til emnets læringsmål og øvrige retningslinjer. Man bør være eksplisitt med hensyn til om/at man ønsker å innskrenke rommet for sensorskjønn, dersom det anses nødvendig for å hindre slike avvik som det er tale om her. Vi vil bemerke at vi vil stille oss kritisk til en betydelig innskrenking av sensorskjønnet i sensuren.

Så til konsekvensene av eventuell ugyldighet av et klagesensurvedtak

Slik vi organiserer sensur og klagesensur, vil det i all hovedsak være de samme sensorene som deltar i begge (men selvsagt ikke for de samme besvarelsene). Unntak fra dette gjelder for små emner, der det bare er én kommisjon til ordinær sensur (hos oss gjelder det bare spesialemer).

Hvis vi konkluderer med at én klagekommisjon har fattet et ugyldig vedtak, for eksempel som høringsnotatet foreslår: et vedtak som ikke er «gjort i samsvar med fastsatte retningslinjer», vil det innebære **at vi av eget tiltak må foreta omsensur av begge klagesensorenes opprinnelige kommisjoner** – med påfølgende klagerett for studentene. Dette begrunnes med at det har formodningen for seg at også den opprinnelige sensuren har de samme manglene som klagesensurvedtaket.

Hver student som omfattes vil antakelig ha klagerett på enkeltvedtaket om å foreta omsensur av hele kommisjonen og vi må avvente klagefristen og eventuell klagebehandling før vi (eventuelt) kan iverksette ny sensur. (Klagene vil åpenbart måtte avgjøres endelig av institusjonens klagenemnd, de vil typisk ikke få medhold av fakultetet) Hver student vil også ha ordinær sensurklageadgang for de nye (om)sensurvedtakene.

Også disse «nye» (om)sensurvedtakene skal formodentlig underlegges samme «gyldighetsvurdering» av fakultetet – og kan tenkes å generere nye omsensuromganger og så videre. Det vil også kunne klages over formelle feil på alle stadier i disse sensurprosessene. Det er lett å se at vi for det første «aldri» vil bli ferdig med sensuren, med de følger det har for studentene og deres progresjon, og for det andre vil pådra oss *svært store kostnader*. Dette er ressurser som trekkes bort fra undervisning og faglig utvikling, og bindes til sensur. Vi mener også å ha vist i innledningen over her, at dette er helt unødvendig, ettersom det i sin helhet er en følge av at man legger en ugyldighetsbetraktning til grunn, noe vi mener er unødvendig og uheldig.

Særlig for emner i slutten av et studium vil slike svært omfattende forsinkende prosesser ha store konsekvenser for studentene, og de vil ramme studenter som selv ikke har vært aktive i noen klageprosess.

For å belyse disse konsekvensene har vi sett på omfanget av «målgruppen» av sensurvedtak de siste tre årene.

Studieåret 2014/15 hadde vi 68 klagesensurvedtak som endret karakteren mer enn ett trinn i obligatoriske emner, av 1093 klagesensurvedtak. De involverte klagesensorene hadde til sammen sensurert **1738⁵** besvarelser til ordinær sensur.

Studieåret 2015/16 hadde vi 78 klagesensurvedtak som endret karakteren mer enn ett trinn i obligatoriske emner, av 1153 klagesensurvedtak. De involverte klagesensorene hadde til sammen sensurert **1283** besvarelser til ordinær sensur.

Studieåret 2016/17 hadde vi 60 klagesensurvedtak som endret karakteren mer enn ett trinn i obligatoriske emner, av 1858 klagesensurvedtak. De involverte sensorene hadde til sammen sensurert **1627** besvarelser til ordinær sensur.

Dette vil si at vi hvert av de tre siste årene hadde måttet ta opp igjen mer enn 1500 opprinnelige sensurvedtak i gjennomsnitt. Det måtte formodentlig fattes separate enkeltvedtak i hvert tilfelle – hvert av dem kan påklages. I tillegg kan selvsagt den nye sensuren påklages, så vel etter § 5-3 som etter § 5-2.

Og: Dersom vi i «gyldighetsvurderingen» kommer til at klagesensuren har vært forsvarlig, vil vel det implisitt innebære at den opprinnelige sensuren ikke var det? Det utløser samme

⁵ Tallene i disse tre avsnittene er basert på en rask opptelling, og er ikke nødvendigvis 100 % presise. Men eventuelle avvik er små og rokker ikke ved hovedinntrykket.

omsensurmekanisme som det er gjort rede for over her (men for en annen gruppe) – med de samme enorme forsinkende og kostnadskrevede prosessene. Det er ikke urimelig å tenke seg at for enkelte eksamener vil hele kullet måtte omsensureres. Da starter i realiteten hele prosessen forfra, og her er ikke noe naturlig stoppunkt.

10. Forholdet til annen lovgiving - § 7-6 nr. 2 og §§ 8-3 til 8-12 (pkt. 5 i høringsnotatet) **Fakultetet har ingen merknader til forslaget.**

11. Økonomiske og administrative konsekvenser.

Som vist over i avsnittene 3 og 9, vil forslaget om sensorveiledning til alle eksamener og forslaget om tiltak ved vesentlig karakteravvik innebære *betydelig* økonomisk merbelastning.

Forslaget som gjelder vesentlig karakteravvik vil også innebære betydelig administrativ merbelastning, og sist, men ikke minst: Det vil forsinke sensuren på en tilfeldig og uforutsigbar måte for en potensielt stor gruppe studenter.

Hvis vi *ikke* baserer tiltak ved vesentlig karakteravvik på en *ugyldighetsbetraktning*, vil kostnadene begrenses betydelig – da vil ingen andre sensurresultater bli berørt.

Slik vi forstår Kunnskapsdepartementets forslag, vil det ikke følge noen nye midler med den foreslåtte endringen i § 5-3 nr. 6. Det vil i tilfelle innebære at en uforutsigbar, men følbart, andel av institusjonenes budsjettmidler vil måtte kanaliseres fra andre poster for å følge opp dette, slik forslaget foreligger nå.

Det samme gjelder forslaget om endring i § 3-9 nr. 2. Her vil kostnadsøkningen ventelig bli mindre enn for § 5-3 nr. 6, men den vil være klart merkbar for enheter som allerede preges av innsparinger og knappe ressurser. For endringen i § 5-3 nr. 3 er de økonomiske konsekvensene mer uklare, og avhenger i ikke ubetydelig grad av om vi kan få en avgrensing/avklaring av virkeområdet for bestemmelsen, jf. avsnitt 4 over.

Vennlig hilsen

Karl Harald Søvig
dekan

Øystein L. Iversen
fakultetsdirektør

Studieadministrativ avdeling

Referanse

2017/12164-STB

Dato

22.11.2017

Høringssvar frå Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet - Endring i universitets- og høyskoleloven oppfølging av Kvalitetsmeldingen mv.

Syner til brev frå Studieadministrativ avdeling 18. oktober 2017, der fakultetet vert bedt om innspel til høring om endringar i Universitets- og høyskulelova. Fakultetet har sendt saka over til institutta for innspel i eiga sak 2017/13688.

Vi ser at ei omfattande del av høyringssaka gjeld regulering av personopplysningar og bruken av desse. Her har Studieadministrativ avdeling (SA) gjort eit grundig arbeid og gjennomgått desse i to separate notatar som det vert lenga til i oversendingsbrevet. Fakultetet støttar seg til desse forslaga.

Fakultetet har fatta særskilt interesse for høyringssaka som gjeld vurdering.

1.5 Vesentleg karakteravvik

KD skildrar at det i den seinare tid har vore mykje merksemd kring ulikskap mellom sensur første gong og klagesensur og at dette kan føre til forskjellar på to karakterar eller meir på grunn av klage. Departementet foreslår (punkt 1.5.3) at dersom karakteren ved ny sensur vert endra med to eller fleire karakterar for studenten, skal det takast ei vurdering om siste sensurvedtak bør gjerast om. Det vert også skissert døme på korleis dette skal gjerast.

Fakultetet er ikkje overtyda at denne ordninga ikkje vil føre til ei tredje sensurrunde. Fakultetet vil heller påpeike at det er viktig at retningslinjer for sensur vert overlevert frå første til andre sensurkommisjon. Vi erfarer at institutta har gode rutinar på dette gjennom sine sensorretteingar.

1.6 Klage på gruppeeksamen

Forslaget frå KD går ut på å innføre individuell klagerett for gruppeeksamen og at berre kandidatane som har klagt, vil få ei justering av karakter.

Dette er eit UiB-internt notat som blir godkjent elektronisk i ePhorte

Det matematisk-naturvitenskapelige
fakultet
Telefon 55582062
post@mnfa.uib.no

Postadresse
Postboks 7803
5020 Bergen

Besøksadresse
Realfagbygget, Allégt. 41
Bergen

Sakshandsamar
Stine Beate Balevik
55582067

Fakultetet erfarer at fleire av våre fagmiljø driv undervisningsutvikling (døme bioCEED). Det å sjå vurdering/eksamensformar i lys av læringsutbyteskildringar og undervisningsaktivitetar er ein kontinuerlig prosess for å oppnå best mogleg samsvar. Fakultetet er også kjent med at det ytra ynskje om å prøve ut vurdering i grupper der undervisning er organisert som Team-based learning (TBL). Fakultetet meiner dette er uheldig at det vert lagt for mange føringar i UHR lova når det gjeld klagesensur. Dette kan opplevast som hinder i å utvikle undervisning og vurderingsformar.

Venleg helsing

Kristin Kalvik
Fungerande studiesjef

Stine Beate Balevik
seniorkonsulent

Studieadministrativ avdeling

Referanse

2017/12164-EIDA

Dato

22.11.2017

Svar fra Det medisinske fakultet: Høring - Endring i universitets- og høyskoleloven

Vi viser til brev fra Studieadministrativ avdeling 18. oktober 2017, der fakultetene bes gi innspill til høring om endringer i Universitets- og høyskoleloven.

Fakultetet ønsker å gi innspill på to av de foreslåtte endringene:

1.5 Vesentlig karakteravvik

I forslaget legges det opp til at i tilfeller der en students karakter etter klagesensur justeres opp eller ned med to karakterer eller mer, skal institusjonene vurdere om det siste vedtaket skal omgjøres. Det påpekes at dette kan gjøres ved at nye, uavhengige fagfolk vurderer de to vedtakene, eller ved kontakt mellom opprinnelig kommisjon og klagekommisjon.

Fakultetet mener at det er positivt med et ekstra vern for studentene i slike saker, men at det vanskelig kan argumenteres for at dette ikke utgjør en tredje sensurprosess. Det er også kompliserende at to skjønnsmessige vurderinger skal modereres av en tredje kommisjon. Fakultetet vil heller støtte en ordning som fasiliterer kontakt mellom opprinnelig kommisjon og klagekommisjon.

1.6 Klage på gruppeeksamen

Forslaget går ut på å innføre individuell klagerett for gruppeeksamen. I gjeldende ordning vil klagesensur medføre eventuell endring av karakter for alle studentene som har vært med i gruppen. Forslaget fra KD åpner for at kun den eller de kandidatene som har klaget vil få eventuell justering av karakter.

Fakultetet stiller seg negativ til en slik ordning. Det at flere studenter kan sitte igjen med ulik karakter for felles eksamen undergraver statusen til studentenes arbeid som et akademisk produkt. Vi har ingen gode måter å differensiere mellom studentenes bidrag inn i arbeidet på, og å skille på karakter blir dermed urimelig

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

Vennlig hilsen

Steinar Hunskaar
prodekan for utdanning

Eirik Dalheim
rådgiver

Studieadministrativ avdeling

Referanse

2017/12164-INV

Dato

20.11.2017

Hørings svar fra Det psykologiske fakultet - Endring i universitets- og høyskoleloven oppfølging av Kvalitetsmeldingen mv.

Vi takker for muligheten til å gi innspill til høringen om endring i universitets- og høyskoleloven (UHL). Vi har merknader til flere av endringsforslagene. Generelt vil vi bemerke at noen av endringene framstår som ad hoc og fragmentert, og at loven ville tjent på en helhetlig gjennomgang, spesielt i lys av den omfattende utviklingen som har foregått på utdannings- og vurderingsfeltet de senere år.

Til 1.2. Sensorveiledning

Antakelsen om at sensorveiledninger vil gi mer riktig karakterfastsettelse kan diskuteres og har ut fra vår kjennskap, ingen empirisk støtte. Likevel kan utarbeiding av sensorveiledninger være et viktig ledd i kvalitetssikringen av sensurprosessen fordi en i større grad kan sørge for en felles forståelse av kriteriene for vurdering. Sensorveiledninger kan muligens redusere variasjon i vurdering mellom ulike kommisjoner. Vi vil likevel understreke at sensorveiledningene må utformes på en slik måte at de ivaretar studentenes mulighet til å prestere gode besvarelser på ulike og individuelle måter.

Lovforslaget, slik det foreligger, reiser flere spørsmål og vi kan vanskelig se hvilket handlingsrom denne formuleringen er ment å gi institusjonene – tvert imot snevrer den handlingsrommet inn. Vi vil slutte oss her til momentene fra Det juridiske fakultet i deres høringssvar, om at sensorveiledninger ikke alltid har gevinst som forsvarer ressursbruken og at det ikke nødvendigvis er hensiktsmessig på alle vurderinger. Vi anbefaler derfor heller at det lovfestes et krav om at alle institusjoner skal gi nærmere retningslinjer for sensorveiledninger i UHL § 3-9 (2).

Til 1.3. Virkning av ny sensur

Vi slutter oss til merknadene fra Det juridiske fakultet. I presiseringen må det tydeliggjøres at dette gjelder i tilfeller der den muntlige prøven er justerende på det skriftlige arbeidet.

Til 1.4. Sensors valg av skriftlig eller muntlig begrunnelse

Vi slutter oss til merknadene fra Det juridiske fakultet. Dersom sensorene skal pålegges å gi skriftlig tilbakemelding til alle kandidatene, vil dette medføre økte kostnader, både økonomisk og administrativt.

Vi har i tillegg følgende merknader til forslaget:

Dersom studentene skal få begrunnelse samtidig med sensurvedtaket, innebærer dette nødvendigvis at sensorene må skrive begrunnelsen før sensuren kunngjøres. Dette er tid som vil måtte tas av de tre ukene fra eksamen er avholdt til sensuren skal falle, jamfør UHL § 3-9 (4). Dette kan, spesielt ved store eksamener der sensorene retter flere kommisjoner, medføre svekket sensorkapasitet, eller i verste fall svekke hele den faglige kvaliteten ved sensuren fordi sensorene får kortere tid til å lese besvarelsene. Dette vil også gjelde for de sensorene som ikke gir begrunnelse, da sensuren nødvendigvis må være satt før begrunnelsen kan utformes.

Vår erfaring tilsier at det ikke er så mye formen på begrunnelsen, som det er innholdet i begrunnelsen, som gir studentene bedre innsikt i karakterfastsettingen. Når omfanget av begrunnelsene øker, ser vi en tendens til at kvaliteten på begrunnelsene synker – de blir gjerne svært generelle og minimalistiske. Vi frykter at en ordning med samtidig begrunnelse for sensurvedtak, der sensorene a) ikke kompenseres økonomisk for merarbeidet og b) ikke kompenseres tidsmessig med en utvidet sensurfrist, vil medføre begrunnelser som kun utformes for å oppfylle lovkravet og ikke for å gi studentene den innsikten som er lovgivers intensjon.

Vi mener at departementet bør vurdere ytterligere oppmyking av sensurfristen i lovens § 3-9 (4) for å legge til rette for at utforming av samtidig begrunnelse som er av god kvalitet.

Til 1.5. Vesentlig karakteravvik

Vi slutter oss til svaret fra Det juridiske fakultets betraktninger rundt ugyldighet av klagesensurvedtak.

Vi har i tillegg følgende merknader:

Vesentlige karakteravvik ved klage har blitt aksentuert av blindsensurordningen. Det er svært vanskelig å utføre en klagesensur uten å vite opprinnelig karakter og hva studenten eventuelt klager på. Studentens rettsikkerhet ligger i muligheten for god klagebehandling. Vi vil også understreke at det ikke er slik at en klagekommisjon har bedre innsikt i hva som er den «riktige» karakteren. Full åpenhet i klagebehandlingen vil trolig redusere tilfellene med vesentlige karakteravvik, og samtidig redusere både ressursbruk og unødvendig byråkratisering. Problemstillingene som blindsensur reiser bør etter vår mening heller besvares som del av en større helhet - Hva er god sensur? Hva er hensiktsmessige og gode vurderingskriterier? Hvordan skal institusjonene sikre best mulig sensur?

Forslaget reiser spørsmål ved hva departementet oppfatter som grunnen til at en student klager på vurderingen. Klager studenten fordi de skal sjekke om de får samme karakter en gang til, dvs. gyldigheten av det opprinnelige sensurvedtaket? Eller klager de fordi de mener at de fortjener en (ofte vesentlig) bedre karakter enn det som ble satt? Forslaget er gjennomsyret at en tankegang om at det finnes en objektivt riktig og rettferdig karakter for et akademisk arbeid, og at av målet med klagebehandlingen er at en ny kommisjon skal replisere vurderingen til den første kommisjonen i størst mulig grad. Dette er betenkelig og utgjør etter fakultetets mening heller en trussel mot studentens rettsikkerhet, da grunnen til at de klager er nettopp den at de ønsker en annen skjønnsvurdering.

Forslaget om at første og andre kommisjon skal sette seg sammen og finne «riktig» karakter innebærer etter vår mening også et brudd på studentens rettsikkerhet. På grunn av blindsensur har det ikke noe poeng for studenten å begrunne sin klage ved klage på karakterfastsettingen - denne begrunnelsen kommer ikke videre til sensorene. Når da all

dokumentasjon skal være tilgjengelig i vurderingen av om et sensurvedtak skal omgjøres, vil ikke studentens side av saken være belyst, kun de to kommisjonene/sensorenes. Dette er ikke tilstrekkelig opplysning av saken, og det kan være problematisk om institusjonen skal innhente studentens begrunnelse underveis i klageprosessen.

Departementet mener at store sprik kan tyde på at sensorene har lagt ulike vurderingskriterier til grunn og at det derfor må gjøres en ny vurdering av de store avvikene. Men vil ikke den samme ulikheten også være lagt til grunn for vurderingen av de andre besvarelsene som kanskje blir uendret eller endres med en karakter? Må ikke da de også vurderes på nytt? Et annet spørsmål er endringer etter klagesensur på karakterskalaen bestått/ikke bestått. Bør en også ved endringer fra ikke bestått til bestått etter klage også gjøre tilsvarende vurdering? Er det ikke et like vesentlig avvik om en student vurderes fra å ikke ha oppnådd læringsutbyttet, til å ha oppnådd læringsutbyttet, som det er å gå fra en C til en A eller E?

Departementet skriver i sitt høringsnotat at tilfellene med avvik på to karakterer eller mer er unntak og at en ny vurdering kun vil være aktuelt i et fåtall saker. Våren 2017 hadde Det psykologiske fakultet avvik med to karakterer eller mer på 17 % av besvarelsene som ble sendt til klagesensur, fordelt på 15 ulike emner. På tross av at både nivåkontroll og sensorveiledning var innført som kvalitetssikringstiltak. Psykologiske og pedagogiske fag er ikke eksakte vitenskaper, og sensorveiledningene er nettopp veiledende. Eksamenene er ofte utformet med flere delspørsmål der alle deloppgaver må være bestått for å oppnå bestått resultat på eksamen. Det kan være små marginer som skiller en deloppgave fra en E til en F, og som dermed kan ha dramatiske konsekvenser for en samlet karakter i et emne, dersom de andre deloppgavene er svært gode. Dersom fakultetet skulle gått inn og vurdert om det skulle gjøres en ny vurdering av hver femte eller sjette klagesensur, og deretter nedsatt kommisjoner for å foreta nye vurderinger av ikke bare disse men hele kommisjonen der avviket forekom, medfører dette både en komplisering av klageprosessen og en ressursbruk som vi har problemer med å se gevinstene av. Vi mener at om dette forslaget går gjennom, bør terskelen for vurdering av avvik heves til tre karakterer eller mer.

Til 1.6. Klage på gruppeeksamen

Vi er positiv til individuell klagerett ved gruppeeksamen, men ikke til forslaget om at endringen kun skal gjelde for studenten(e) som har klaget. Forslaget undergraver det felles arbeidets status som et akademisk produkt. At en eventuell endring etter klage kun skal gjelde for den som klager, betyr at det styrende kriteriet for hvilken karakter som settes ikke er arbeidet i seg selv, men hvorvidt det forekommer en klage. Vi kan vanskelig se at studentenes rettsikkerhet er ivaretatt, om en student i en gruppe av tre klager, får en ny og bedre karakter, men at de andre studentene på gruppen ikke skal få denne karakteren fordi de ikke klaget.

I det hele tatt er selve ideen om at en besvarelse kan ha to (eller flere) ulike karakterer som er gyldige side om side på grensen til absurd – spesielt i lys av de andre forslagene som gjelder sensorsamsvar og «riktig karakter» i punkt 1.2 og 1.5. Et tenkt eksempel: tre studenter skriver bacheloroppgave sammen, får karakteren D. Student 1 klager, student 2 og 3 gjør det ikke. En ny kommisjon vurderer oppgaven og setter karakteren B. § 5-3 (6) aktiveres, og institusjonen beslutter at ny og gammel kommisjon skal komme sammen og diskutere seg fram til «riktig» karakter. Begge kommisjoner blir enige om at det er karakteren B som er «riktig», den gamle kommisjonen har lagt feil vurderingskriterier til grunn. Men dette skal da kun komme student 1 til gode! Selv om alle sensorene nå er enige om at det er B som er riktig karakter, skal ikke dette gjelde for student 2 og 3, som ikke har klaget. Tilsvarende kan vise for oss et scenario der ny kommisjon setter karakteren F, og ny og

gammel kommisjon blir enige om at denne karakteren er «riktig». Student 1 mister emnet, bachelorgraden og må ta eksamen på nytt, mens student 2 og 3 beholder sitt vitnemål og går videre til jobb eller masterstudier – med et arbeid alle sensorene nå er enige om at ikke tilstrekkelig har oppnådd læringsutbyttet.

Til 2 Institusjonens mulighet til selv å fastsette tilleggskrav ved opptak

Vi stiller oss positiv til dette forslaget, da det er ønskelig at denne myndigheten overføres til institusjonene. Det framstår som rimelig at departementet kan gi samordningskrav for lignende utdanninger.

Til 3 Utestenging på grunnlag av vedtatt forelegg

Forslaget er en ønskelig presisering av lovbestemmelsen og i tråd med dagens praksis ved fakultetet.

Til 4 Bestemmelser om behandling av personopplysninger

Forslaget innebærer at institusjonene får en tydelig lovhjemmel for å behandle personopplysninger for studenter i våre studieadministrative systemer. Dette er positivt og kan virke forenkling på flere typer saksbehandling, politiattester især. Vi stiller oss svært positive til forslaget.

Til 5 Språklige og tekniske endringer

Presiseringen av at vedtak om tilrettelegging er enkeltvedtak med klagerett, er i tråd med dagens praksis ved fakultetet. Vi vil imidlertid understreke at i mange tilfeller er avslag på tilrettelegging begrunnet i faglige hensyn og studentens mulighet til å oppnå læringsutbyttet i emnet eller programmet. I andre tilfeller er ikke den omsøkte tilretteleggingen realistisk å gjennomføre av ressursmessige eller fysiske årsaker. En presisering av klagerett må ikke medføre en rettighet som overstyrer disse hensynene.

Til 6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Vi ønsker å påpeke at forslaget om ny vurdering ved vesentlige karakteravvik etter klage har langt større administrative og økonomiske konsekvenser enn det departementet har inntrykk av. Vi ønsker også å påpeke at den foreslåtte tilretteleggingen til automatisk begrunnelse indirekte vil ha økonomiske konsekvenser da dette er merarbeid som sensorene må kompenseres for. Et krav om sensorveiledninger ved hver eksamen krever også flere ressurser enn det som er satt av til dette formålet per i dag.

Vennlig hilsen

Helge Molde
Visedekan for utdanning

Frode Randal
seksjonssjef

Studieadministrativ avdeling

Referanse

2017/12164-JALER

Dato

21.11.2017

Høringssvar fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet - Endring i universitets- og høyskoleloven oppfølging av Kvalitetsmeldingen mv.

Vi viser til høringsbrev av 18. november 2017 om endringer i universitets- og høyskoleloven. Endringsforslagene har vært på høring hos fakultetets institutter og fakultetet har i tillegg holdt et høringsmøte. Fakultetet har mottatt høringssvar fra Institutt for informasjons- og medievitenskap.

Det samfunnsvitenskapelige fakultet har følgende innspill til forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven:

§ 3-6 *Krav for opptak til høyere utdanning.* Vi ser det som formålstjenlig å kunne fastsette egne spesielle opptakskrav og ser viktigheten av at nye opptakskrav må kunngjøres senest to år før iverksettelse.

§ 3-9 (2) *Eksamen og sensur - sensorveiledning.* Fakultetet har allerede et krav om sensorveiledning til alle våre eksamener. Vi støtter dette forslaget.

§ 3-9 (5) *Eksamen og sensur – muntlig prøve og klage.*

Når det gjelder punkt (5) – muntlig prøve og klage – er det behov for en avklaring av om dette er ment for justerende muntlig prøve eller selvstendig, vektet og karaktersatt muntlig prøve. Det er etter § 5-3 (5) ikke klagerett på muntlig prøve. Dette uavhengig av om muntlig prøve er en av flere deler som karaktersettes på emnet, eller om det er den eneste. Fakultetet støtter ikke forslaget om ny muntlig prøve ved endret sensur på skriftlige deleksamener.

Ved justerende muntlig prøve har et skriftlig arbeid blitt vurdert og karaktersatt, studenten har så en mulighet til å justere karakteren/vurderingen ved en justerende muntlig prøve. Ved klage, vil studenten få en ny vurdering av det skriftlige arbeidet. Dersom resultatet på det skriftlige arbeidet er endret etter klagesensur, vil det bli gjennomført en ny justering. Dette siden grunnlaget for justeringen (det skriftlige arbeidet) har blitt vurdert på en annen måte

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ePhorte

enn ved forrige justering. Fakultetet har praktisert ny justerende muntlig prøve dersom studenten får endret sensuren som følge av klage på det skriftlige arbeidet. Fakultetet støtter presiseringen i § 3-9 (5) dersom dette gjelder *justerende* muntlig prøve.

Forslag til endring:

Fakultetet foreslår at begrepet *justerende* legges til som en presisering i § 3-9 (5). Dette slik at det kommer klart frem at det er vurderingsformen justerende muntlig prøve paragrafen omtaler.

§ 3-9 (5) [...] Hvis den endelige karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og *justerende* muntlig prøve og karakteren *endres etter ny sensur av den skriftlige del av eksamenen*, holdes ny *justerende* muntlig prøve til fastsetting av endelig karakter.

§ 5-3. Klage over karakterfastsetting – rett til begrunnelse

(4) Klagerett på gruppeeksamen

Fakultetet støtter ikke forslag om individuell klagerett. Uavhengig av om én student har besvart oppgaven, eller flere studenter har gjort dette sammen, er det *oppgaven* som vurderes. Individuell karaktersetting etter klage vil føre til at studentene vil kunne få ulike karakter for samme gruppeoppgave. Det blir prinsipielt feil at ett og samme arbeid kan bedømmes med to eller flere forskjellige endelige karakterer. Dette vil føre til misnøye og forvirring, og vil kunne undergrave karakterfastsettingssystemet. Fakultetet vurderer det slik at studentens rettssikkerhet kan ivaretas ved å kreve et flertall for å klage på gruppeeksamen. Dette vil ikke gå å gå på bekostning av prinsippene for gruppevurdering, slik individuell klagerett gjør.

§ 5-3. Klage over karakterfastsetting – rett til begrunnelse

(6) Vesentlig karakteravvik

Fakultetet støtter ikke forslag til vurdering av omgjøring av klagevedtaket ved vesentlig karakteravvik. Fakultetet ser vesentlig karakteravvik som uheldig og vi støtter departementets antagelse om at årsaken kan være manglende, og/eller uklare, vurderingsvilkår for sensur. Vi mener at en vurdering av om klagevedtaket bør omgjøres, ikke vil løse de underliggende årsakene til vesentlig karakteravvik. Heller enn å innføre en tungvint og lite hensiktsmessig prosess, bør vi se på hvordan vi bedre kan gi sensorene et godt vurderingsgrunnlag for sensursarbeidet.

Vennlig hilsen

Jan Erik Askildsen
dekan

Alette Gilhus Mykkeltvedt
fakultetsdirektør

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119, Dep
0032 OSLO

Deres ref
17/4109

Vår ref
2017/12164-PEH

Dato
04.12.2017

Høring - Endring i universitets- og høyskoleloven oppfølging av Kvalitetsmeldingen mv. Høringsuttalelse fra Universitetet i Bergen

Vi viser til departementets brev hit den 26.09.2017, og takker for anledningen til å uttale oss om forslagene til lovendringer. Høringsbrevet, med tilhørende notat og vedlegg, har vært til intern høring ved våre fakulteter, og uttalelsen her bygger i stor grad på det som har kommet fra fakultetene.

I korthet er vår uttalelse slik:

- Vi støtter forslaget som gjelder spesielle opptakskrav; §3-6
- Vi støtter også forslagene som gjelder utestenging på bakgrunn av vedtatt forelegg og forslagene som gjelder behandling av personopplysninger; §§4-9, 4-15 og 4-16
- Vi har ikke merknader til forslagene som gjelder §§ 7-6, 7-8 og 8-3 til 8-12
- Til de øvrige forslagene har vi flere merknader, og disse behandles punktvis nedenfor.
- Til slutt har vi noen generelle merknader knyttet til sammenhengen mellom læring og vurdering.

Spesielle opptakskrav

Vi viser her til punkt 2, på side 7-9 i høringsnotatet. Vi er svært glad for dette forslaget, som vi vil støtte fullt ut. Det vil gi oss hjemmel for å innføre ordninger som vi allerede lenge har ønsket, så som bruk av intervju og krav til motivasjonsbrev ved opptak på utvalgte studier. Forslaget om at dette må kunngjøres minst to år før det settes i verk, framstår som fullt rimelig. Den nødvendige samordningen mellom institusjonene bør primært skje uten departementets medvirkning, men vi er enige i at departementet bør ha en uttrykkelig hjemmel til å sørge for samordning dersom det skulle være behov for det.

Krav om sensorveiledning til alle eksamener

Dette gjelder §§ 3-9 (2), siste setning, og 5-3 (3), innledningen. Den viktigste hensikten med en slik bestemmelse må etter vårt syn være å sikre bedre rammer for klagesensur. Samtidig er det viktig at det finnes handlingsrom for institusjonene til å utarbeide en funksjonell form på slike veiledninger.

Gode sensorveiledninger kan bidra til økt kvalitet i så vel førstegangssensur som klagesensur. Det er et stort og økende antall vurderingsformer som er i bruk i sektoren. For noen av disse vil standardiserte sensorveiledninger utvilsomt være et godt kvalitetssikringstiltak, for andre ikke. Generelt er det vår oppfatning at utforming av sensorveiledninger bør delegeres til institusjonene slik at de ivaretar hensynet til mangfold i vurderingsformer.

En bør være oppmerksom på at et påbud om sensorveiledninger overalt kan føre til en betydelig økt ressursbruk. Vi tenker da særlig på emner der kandidattallet er lite. I mange slike tilfeller vil den emneansvarlige selv ha utformet læringsutbyttebeskrivelsene og oppgavene, samt selv være sensor. For førstegangssensur er det da vanskelig å se hva en sensorveiledning skal tilføre av økt kvalitet. Ved vurderingsformer der kandidaten i større eller mindre grad selv velger tema, så som masteroppgaver, framstår det også som unødig ressursbruk å lage sensorveiledninger. Det juridiske fakultet har i sin uttalelse behandlet ressursbruken utførlig, og vi viser til det fakultetet skriver. Også de øvrige fakultetene er kritiske til forslaget, jf. vedleggene.

Ny muntlig etter klage og endret karakter på skriftlig eksamen

Dette gjelder §3-9(5), siste setning. Vi kan ikke støtte dette forslaget, og vil foreslå at hele siste setning oppheves.

Forslaget er svært generelt utformet, og vil etter ordlyden omfatte også vurderingsformer som det ikke er egnet til bruk på. Ved justerende muntlig er ordningen at det blir satt en karakter på et skriftlig arbeid. Deretter kalles studenten inn til muntlig, og etter den muntlige prøven bedømmer sensorene helheten av den skriftlige og muntlige prestasjonen. De har da anledning til å justere den karakteren som ble satt på bakgrunn av den skriftlige prestasjonen alene, men de kan også velge å sette samme karakter. Dersom forslaget tar sikte på justerende muntlig, slik vi beskriver det her, gir det mening. Imidlertid brukes kombinasjoner av skriftlig og muntlig også på andre måter. En typisk variant er at det settes uavhengige karakterer, og at disse omregnes til en felles karakter på emnet, etter en forhåndsfastsatt vektingsnøkkel. Blant de mer velkjente formene er skriftlig semesteroppgave eller lignende, etterfulgt av en avsluttende skriftlig eller muntlig prøve, der den ene delen teller 60% eller 2/3 og den andre delen 40% eller 1/3. Også andre varianter er i bruk. I et slikt tilfelle gir regelen ikke mening. Da må hver del vurderes for seg, enten det gjelder førstegangssensur eller klagesensur.

For øvrig oppfattes den gjeldende §3-9(5), siste setning, allerede i dag som en alvorlig hindring for å bruke ulike former for kombinert vurdering, særlig fordi håndtering av klager kan bli svært krevende. Den står dermed i veien for nyskaping når det gjelder vurdering. Bestemmelsen bør derfor ikke justeres, men oppheves.

Skriftlig eller muntlig begrunnelse

Dette gjelder §5-3(2), siste setning, der forslaget er at institusjonen – og ikke den enkelte sensor, som i dag – skal bestemme om karakterbegrunnelser skal gis skriftlig eller muntlig. Vi ønsker at dagens ordning skal opprettholdes. Dersom forslaget blir vedtatt, vil det ventelig gi en sterk forventning om økt bruk av skriftlig begrunnelse i stedet for muntlig. Dette er mer tidkrevende, og vil gi økte kostnader. Særlig Det humanistiske fakultet og Det juridiske fakultet har kommentert dette relativt utførlig, og vi viser til det fakultetene skriver.

Klage på gruppeeksamen

Dette gjelder §5-3 (4), de to siste setningene. Vi støtter ikke dette forslaget, og ønsker primært at loven ikke skal gi noen uttrykkelig regulering av klage på gruppeeksamen. Dette bør ligge innenfor institusjonenes handlefrihet. Videre vil forslaget stå i veien for viktig utviklingsarbeid når det gjelder vurdering og sammenhengen mellom undervisning, læring og vurdering. Ulike former for kollektiv vurdering er særlig interessante å prøve ut, og det bør ikke innføres ordninger som innskrenker institusjonenes handlefrihet i utgangspunktet.

Vesentlig karakteravvik etter klage

Dette gjelder forslaget til ny §5-3 (6). De fleste av våre fakulteter har uttalt seg om dette, og alle er kritiske. Universitetet i Bergen kan ikke støtte forslaget slik det foreligger.

Karakteravvik på to trinn eller mer forekom også før blind klagesensur ble innført i loven, men det har tiltatt etter at ordningen ble påbudt. Dette viser etter vår oppfatning først og fremst at blind klagesensur er problematisk. Dette er mer utførlig behandlet i fakultetenes høringsuttalelser, særlig fra Det humanistiske fakultet, Det juridiske fakultet og Det psykologiske fakultet.

Generelt om reguleringen av vurdering og klage

Vi merker oss at departementets forslag framstår som justeringer av dagens regler. Uansett hvordan man ser på de enkelte forslagene, er det vårt syn at reguleringen av vurdering og klage trenger en bred gjennomgang, der siktemålet må være å legge til rette for at institusjonene kan prøve ut og etablere nye og mer helhetlige og mangfoldige vurderingsformer og systemer for kvalitetssikring. Som et eksempel vil vi trekke fram et forslag fra vårt matematisk-naturvitenskapelige fakultet. Det som foreslås, er i korthet klage som en dialog, der studenten må begrunne klagen før de kan levere den, og deretter drøfter den med de sensorene som har sensurert besvarelsen. Dermed kan også vurderingsprosessen bidra til læring, samtidig som grunnlaget for klagebehandling blir bedre. Loven burde gi adgang til å stille slike krav til studenten, uten at dette utfordrer deres klagerett. UiB ønsker å prøve ut en slik ordning, og ber om tillatelse til dette.

Forslaget som nå foreligger, framstår som regulering av enkeltspørsmål, og forsterker lovens preg av å være skrevet for en virkelighet som skiller undervisning og vurdering. For å innfri kvalitetsmeldingens intensjoner, trengs reguleringer som understøtter læring også i vurderingsprosessen. Vi savner en mer helhetlig tilnærming til læring i det foreliggende utkastet.

Vennlig hilsen

Dag Rune Olsen
rektor

Kjell Bernstrøm
universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Vedlegg: Uttalelser fra fakultetene
Kopi: Fakultetene, Studentparlamentet, Universitetsbiblioteket